Toimintakyky ikääntyneiden palvelutarpeen arvioinnissa ja asiakasohjauksessa

Ikääntyneiden toimintakyvyn arviointi ja arviointitiedon hyödyntäminen sote-palveluissa -webinaari

Maarit Lind, kehittämispäällikkö

9.10.2023

Terveyden ja hyvinvoinnin laitos

Pohdintaa iäkkäiden henkilöiden palveluiden järjestämisestä

Tavoitteena on järjestää palvelua, joka **ratkaisee asiakkaan ongelman** eli tuottaa arvoa asiakkaalle.

Huomio tulee kiinnittää palvelun laatuun, **tarpeen-mukaisuuteen ja oikea-aikaisuuteen**.

Hyvää laatua voidaan tuottaa, kun palvelut vastaavat asiakkaan tarpeita, jotka on selvitetty **RAI-arvioinnilla.**

rai@thl.fi maarit.lind@thl.fi

Sote-uudistuksella kohti yhtenäisiä toimintakäytäntöjä

- Sote-uudistuksessa luotiin toimintaedellytyksiä palvelunjärjestäjille ja palveluntuottajille ikääntyneiden henkilöiden toimintakyvyn ja palvelutarpeen arviointiin.
- Yhtenä ratkaisuna oli siirtyminen RAI-välineistön kansalliseen käyttöön 1.4.2023 mennessä.
  - RAI-arviointi tarjoaa **systemaattisen ja säännöllisen** toimintakyvyn arvioinnin menetelmän ja käsitteistön **moniammatilliseen yhteistyöhön**.
  - RAI-arviointitiedosta muodostuu **jatkumo**, joka kertoo ikääntyneen voimavaroista ja tuen tarpeista sekä muutoksista näissä. Palvelut suunnitellaan yksilöllisesti henkilön ajantasaisten tarpeiden mukaan.
  - RAI-vertailutietoa voidaan **vakioidulla tavalla** hyödyntää ikääntyneiden palvelukokonaisuuksien ja palveluketjujen suunnittelussa, toteutuksessa ja toiminnan arvioinnissa sekä tiedolla johtamisessa ja vertailukehittämisessä.

Mitä RAI-arvioinnilla saavutetaan?

- RAI-arvioinnilla saavutetaan Vanhuspalvelulaissa säädetyt **tavoitteet**
  - toimintakyvyn ja palvelutarpeen arviointien yhtenäisyydestä,
  - kokonaisvaltaisuudesta ja niistä muodostuvasta tietopohjasta sekä
  - arvioinneista saatavan tiedon vertailukelpoisuudesta ja
  - asiakkaiden yhdenvertaisuudesta palveluissa.
- Kun asiakkaiden RAI-arvioinnit tehdään systemaattisesti yhtenäisellä tavalla, saadaan myös tiedolla johtamiseen yhtenäistä ja kattavaa RAI-vertailutietoa. Tämä mahdollistaa vertailun eri toimijoiden välillä.

www.thl.fi/rai

Suositus RAI-arviointivälineistön käyttöön iäkkäiden asiakasohjauksessa

rai@thl.fi maarit.lind@thl.fi

9.10.2023

RAI-kokonaisarviointi

- Kokonaisarviointi tarkoittaa sitä, että vastataan RAI-arviointivälineen kaikkiin kysymyksiin.
- RAI-kokonaisarvioinnin avulla sosiaali- ja terveydenhuollon ammattilainen tunnistaa asiakkaan voimavarat sekä elämänlaatua rajoittavat toiminnalliset, lääketieteelliset ja sosiaaliset olosuhteet sekä niiden seurauksena syntyneet yksilölliset palvelutarpeet.
- RAI-arviointivälineistön käyttöperiaatteiden mukaan kokonaisarviointi tehdään aina hoidon tai palvelun alkaessa ja hyvinvointialueen on käytettävä RAI-arviointivälineistöä ikääntyneen henkilön toimintakyvyn arvioinnissa, jos hän on ammattihenkilön alustavan arvion perusteella tarvitsee säännöllisesti annettavia sosiaalipalveluja hoitonsa ja huolenpitonsa turvaamiseksi.

Asiakasohjaukseen tarkoitetut RAI-kokonaisarvioinnin välineet

- Lainsäätäjän tarkoituksena on ollut, että RAI-arviointijärjestelmän käytössä noudatetaan RAI-arviointivälineistön käyttöperiaatteita. Tämä on todettu asiaa koskevassa hallituksen esityksessä (4/2020).
- THL suosittelee seuraavien RAI-välineiden käyttöön ikääntyneiden asiakasohjauksessa:
  - **interRAI-CHA** (Community Health Assessment) tarvittaessa täydennettynä soveltuvilla täydennysosilla

  TAI
  - **interRAI-CA** (Contact Assessment) **+HELSA©** (sosiaalisten tilanteiden arviointi -täydennysosa)

rai@thl.fi maarit.lind@thl.fi

interRAI-CHA ja sen täydennysosat

- **interRAI-CHA – Palvelutarpeiden selvittäminen, kartoitus ja palveluohjaus ja sen täydennysosat**
  - interRAI-CHA –käsikirja ohjeistaa tekemään pääarvioinnin interRAI-CHA suoritetaan kaikille palvelutarpeen arviointiin tuleville. Mikäli asiakkaalla on erityistarpeita, suoritetaan niitä vastaavat täydennysosat.
  - Pääarvioinnin perusteella voi aktivoitua yksi tai useampi seuraavista täydennysosista:
    - täydennysosa toimintakyvyn tarkempaa arviointia varten,
    - täydennysosa mielenterveysongelmien tarkempaa arviointia varten tai
    - täydennysosa palveluasumisen tarkempaa arviointia varten.

interRAI-CA + HELSA©

- **InterRAI-CA** (Contact Assessment) arviointivälinettä käytetään iäkkään henkilön toimintakyvyn ja palvelutarpeiden lyhyeen kartoittamiseen, joka rakentuu portaittaiselle toimintatavalle.
- **HELSA** on interRAI-CA-välineen yhteydessä käytettäväksi tarkoitettu iäkkään henkilön sosiaalisten avuntarpeiden ja voimavarojen kartoittamisväline, joka on kehitetty Suomessa Helsingin kaupungin ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen (THL) yhteistyönä.

Entäpä RAI-osittaisarviointi?

- Osittaisarviointi tarkoittaa toimintakyvyn arviointia tiettyä tarkoitusta varten valittujen RAI-mittareiden avulla. Osittaisarvioinnissa käytetään niitä kysymyksiä, joiden avulla saadaan muodostettua tarkasteluun valitut mittarit.
- RAI-osittaisarviointeja voidaan tehdä asiakkaalle, kun arvioinnissa halutaan selvittää tai seurata
  - asiakkaan tiettyä ongelma-aluetta tai esimerkiksi kuntoutumisen edistymistä.
  - tarvetta asiakkaan laaja-alaiseen palvelutarpeiden arviointiin (alustava arvio).
  - tarkemmin säännöllisen palvelun myöntämisen perusteita esimerkiksi kuntoutusjaksolla.
- **Osittaisarvioinnilla ei voi korvata lain tarkoittamissa tilanteissa tehtävää kokonaisarviointia.**

rai@thl.fi maarit.lind@thl.fi

Lähde: RAI-järjestäjätietokanta 6.10.2023

Nostoja kotihoitoon ohjatutuneiden ja siellä palvelua saavien RAI-arvioitujen asiakkaiden tilanteesta RAI-vertailutiedon valossa vuonna 2022

rai@thl.fi maarit.lind@thl.fi

RAI-vertailutiedot lisäävät ymmärrystämme

- Vertailutiedot ovat yhteenvetoja ja keskiarvoja, jotka kuvaavat organisaation asiakkaita, heidän tarpeita sekä palvelujen käyttöä ja muutoksia edellisissä.
- Vertailutiedon avulla…
  - voi tarkastella yksikön, organisaation ja hyvinvointialueen asiakasrakennetta ja muutoksia siinä eri ajanjaksoja vertailemalla.
  - voi ennakoida ja kartoittaa asiakaskunnan palvelujen tarvetta.
  - voi suunnitella ja kehittää palveluja ja toimintakäytäntöjä asiakaskunnan tarpeet huomioiden (oikeita asioita, oikeille ihmisille, oikeaan aikaan).
  - voi seurata toiminnan tuloksellisuutta, vaikuttavuutta sekä henkilöstöresurssien käyttöä eri asiakasryhmille.
  - voi seurata ja kehittää palvelujen laatua vertaamalla toimintaa muiden RAI-välineistöä käyttävien organisaatioiden toimintaan.

Kotihoidon palveluun ohjattujen ja siellä palvelua saavien asiakkaiden tilanteen tarkastelu heidän toimintakykynsä kautta

Palvelutarveluokitus	Ei kognitio-ongelmia (CPS=0)	Heikentynyt kognitio (CPS=1-2)	Huono kognitio (CPS=3-6)
Itsenäinen arkisuoriutuminen (ADLH=0)			
Heikentynyt arkisuoriutuminen (ADLH=1-2)			
Huono arkisuoriutuminen (ADLH=3-6)			

rai@thl.fi maarit.lind@thl.fi

Kotihoidon RAI-arvioitujen asiakkaiden lukumäärä

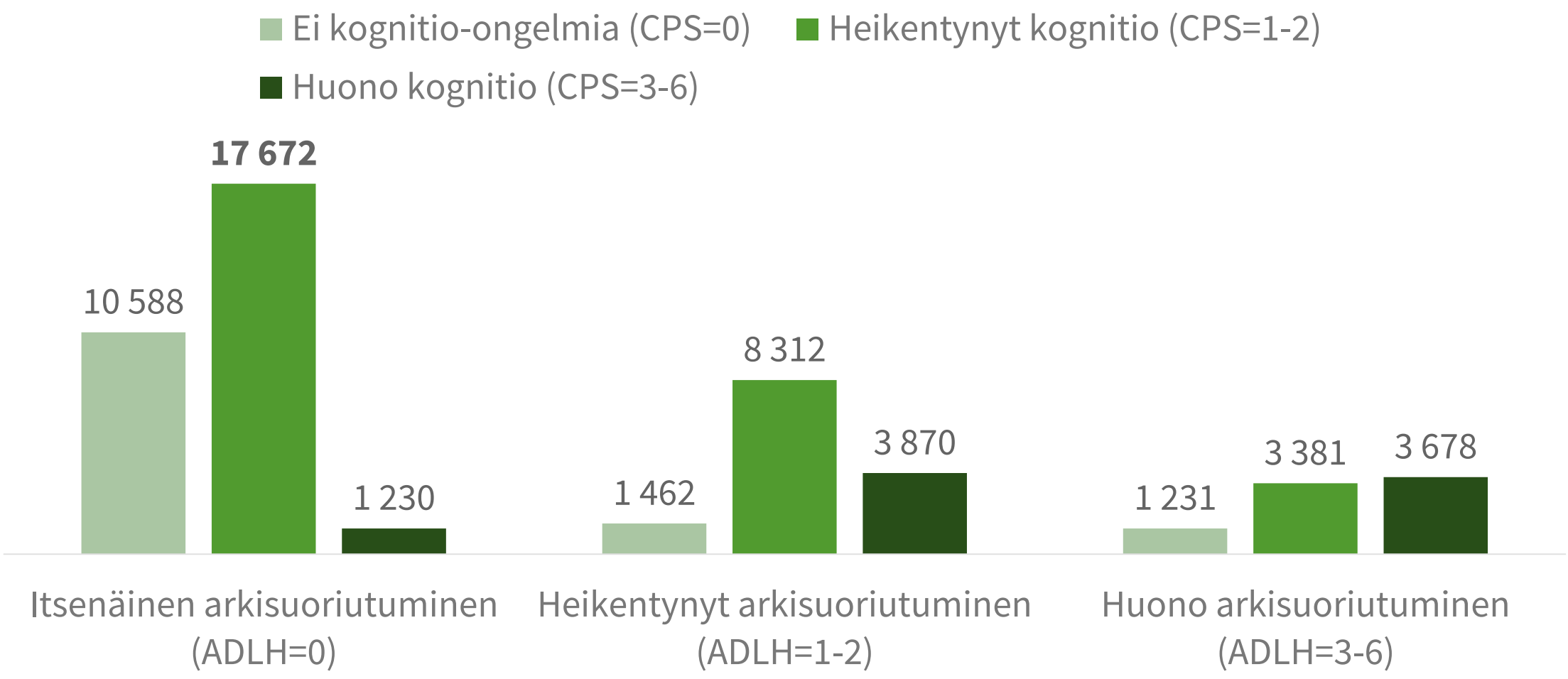

rai@thl.fi maarit.lind@thl.fi

85 vuotiaita tai vanhempia, %

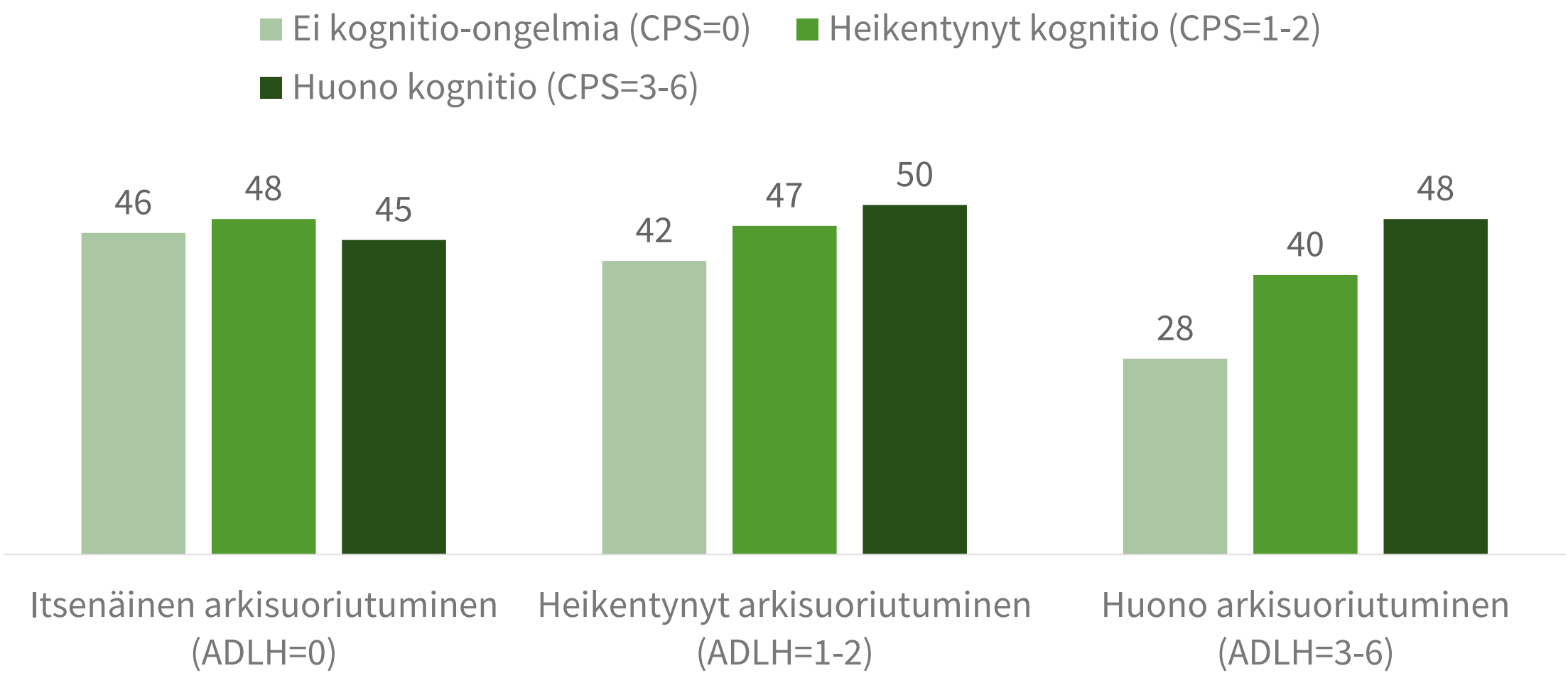

rai@thl.fi maarit.lind@thl.fi

Asuu yksin, %

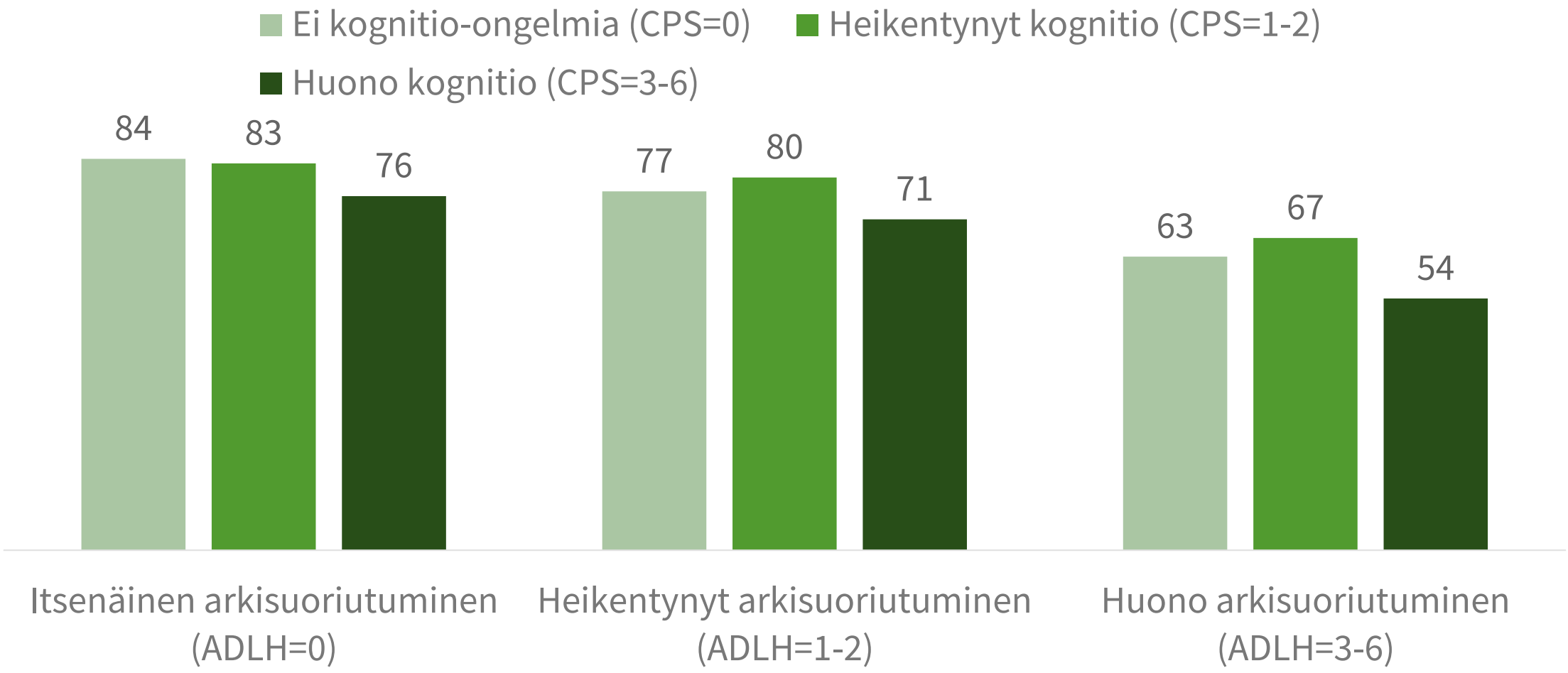

rai@thl.fi maarit.lind@thl.fi

Läheisapu: on saanut, %

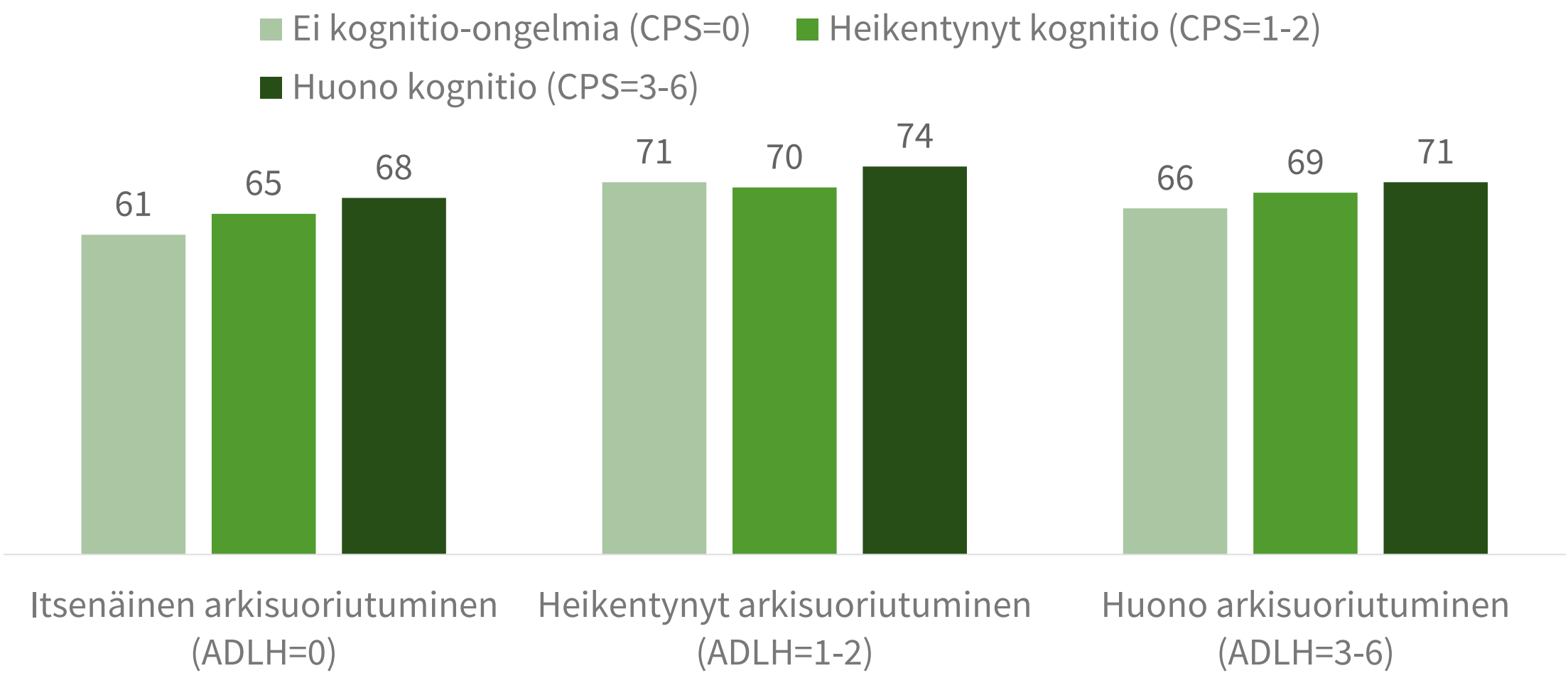

rai@thl.fi maarit.lind@thl.fi

Kotihoitoa vähintään 3,5 tuntia viikossa, %

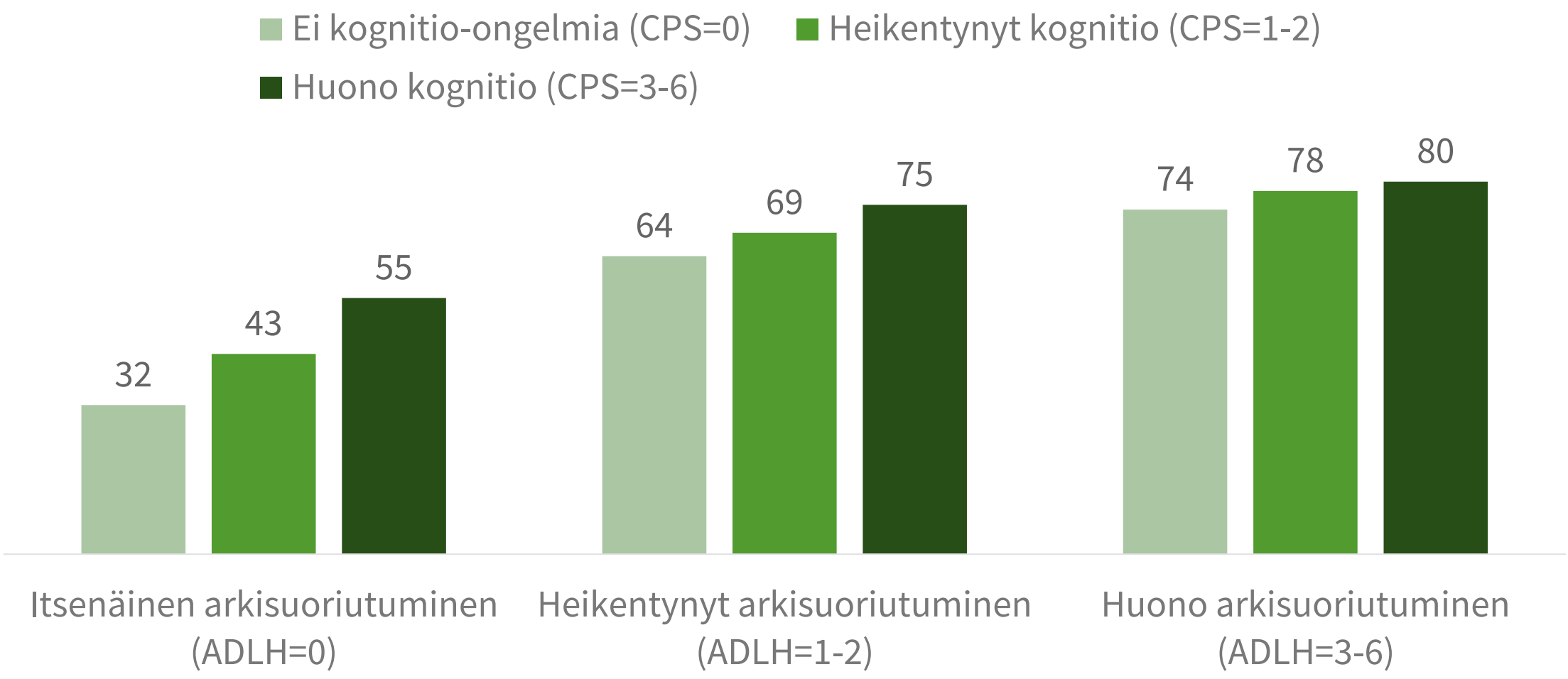

rai@thl.fi maarit.lind@thl.fi

Ei saanut kuntoutusammattihenkilön palvelua, %

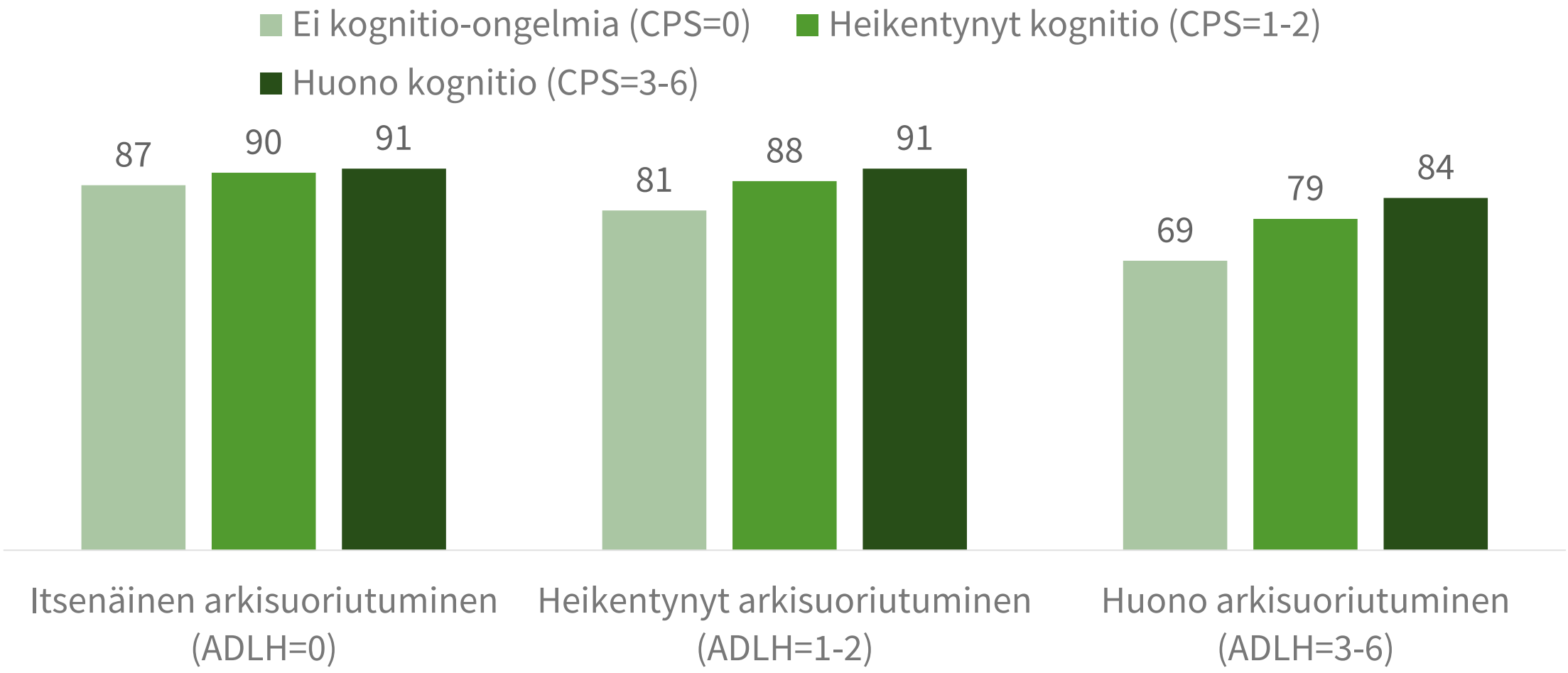

rai@thl.fi maarit.lind@thl.fi

Maailma ei ole vielä valmis, mutta sillä välin voi tarkastella, miltä näyttää oman hyvinvointialueen asiakkaiden tilanne RAI-vertailutiedon valossa?

rai@thl.fi maarit.lind@thl.fi

Virtaa RAI-seminaareista – tervetuloa mukaan!

Kiitos mielenkiinnosta!

Lähteet

- Palvelukokonaisuuksien ja -ketjujen määrittelyn, ohjauksen ja seurannan käsikirja. Koivisto, Juha; Liukko, Eeva; Tiirinki, Hanna; Lyytikäinen, Merja (2020)
- THL:n RAI-verkkokoulu
- Suositus RAI-arviointivälineistön käyttöön iäkkäiden asiakasohjauksessa
- Laatusuositus hyvän ikääntymisen turvaamiseksi ja palvelujen parantamiseksi 2020–2023. Tavoitteena ikäystävällinen Suomi. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2020:29
- THL RAI-järjestäjätietokanta, 6.10.2023